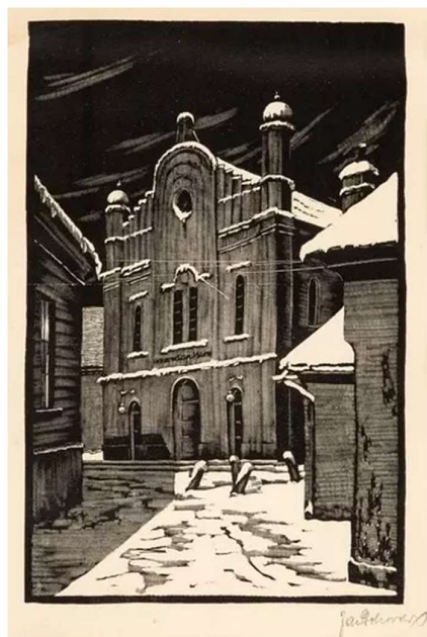

Věnováno památce Gertrudy Weiglové-Apte a Hanuše Zvi Weigla, sourozencům narozeným v jihomoravské Břeclavi, kteří své dospělé životy prožili v Izraeli, a přesto nikdy neztratili vztah ke své rodné zemi. Věnováno také těm břeclavským Židům, kteří furor teutonicus nepřežili.

„Ač k smrti miluju cestování, tahám v kufru přibalenou melancholii jako pár bagančat. Pocit sounáležitosti k rodině, přátelům, domovu, vystřídaly nejistoty šilného nezmapovaného světa...“

Tento text jsem si vypůjčila z britského seriálu „Durrellovi“, protože do jisté míry vystihuje moje osobní pocity. Také já jsem sjezdila celý svět, abych se posléze pokorně vrátila ke kořenům, do svého rodného kraje na jižní Moravu, který v mém životě a v rozbouřeném světě představuje kotvu a jakýsi druh jistoty chránící před nekonečnou stupiditou toho, co se v posledních letech dere na povrch a co k mému překvapení nachází porozumění a je akceptováno určitou částí veřejnosti.

Součástí tohoto návratu se mimo jiné stalo pátrání po židovské minulosti mého kraje, kde tak jako všude jinde v Československu pracovaly sionistické skupiny a oddíly, ve kterých součást výchovy tvořil skauting. V první části „jihomoravské“ série jsem se věnovala povšechným okolnostem židovského působení v okolí mé rodné vesnice a v části druhé jsem psala o dvou významných osobnostech prvorepublikového sionistického mládežnického hnutí, Liselotte Teltscherové a Ruth Haasové-Meissnerové, pocházejících z této části jižní Moravy. Ve třetím pokračování chci představit někdejší okresní město Břeclav a jeho nezastupitelnou roli ve formaci sionistických názorů podstatné části židovského obyvatelstva tohoto regionu – a věnovat je dvěma lidem, kteří na této formaci měli velký podíl a do konce svých životů žitých na jiném kontinentu nepřestali mít na mysli svůj rodný kraj.

*Dřevoryt Jaroslava Dobrovolského: synagoga v Břeclavi
[fotoarchiv autorky]]*

Židovská komunita byla neodmyslitelnou součástí dějin Břeclavi nejpozději od 14. – 15. století a řada jejích příslušníků patřila mezi významné občany města ať už na poli hospodářském, společenském nebo kulturním. V období po vzniku československé republiky začal v části břeclavského Židovstva hrát nezanedbatelnou roli politický směr zvaný sionismus – tedy jakási židovská renesance a návrat k původním kořenům, jehož cílem bylo

vybudování „nové vlasti ve staré zemi“, jak zněl oficiální slogan tohoto hnutí. Starou zemí byla míněna Palestina, židovské území, které okupovali Turci a po pádu Osmanské říše bylo Společností národů roku 1919 svěřeno do mandátu Britům. Plán vystavět nový židovský stát měl své opodstatnění – a k jeho naplnění u nás velkou mírou přispívaly také sionistické mládežnické spolky tendující ke skautingu. Mnohé z nich byly součástí Federace československých skautů nebo Svazu skautů RČS – a své zastoupení měly také v Břeclavi.

Stejně jako ve většině měst někdejšího Československa se zde v roce 1921 jako první objevuje hnutí Tchelet Lavan, neboli Modrobílí: v seznamu kontaktních osob a adres na jednotlivé moravské a slezské skupiny nacházíme jméno Marta Matznerová¹. Nic dalšího o této dívce, ale ani o činnosti oddílu Tchelet Lavan zatím není známo. Svoji sionistickou „kariéru“ v něm nicméně začínal, a tak vlastně jeho existenci v rozhovoru pro Věstník velvyslanectví České republiky v Tel Avivu² potvrdil břeclavský rodák JUDr. Hanuš Zvi Weigl³.

*Hanuš Zvi Weigl se šéfredaktorkou časopisu Kachol Velavan Zuzanou Prudilovou, Eilat 2006
[fotoarchiv Zuzany Prudilové]*

Dále je doložena činnost skautského oddílu Hašomer (tedy Strážci; pravděpodobně šlo o Hašomer Kadima, protože Hašomer Hacair u nás v té době působil velmi omezeně)⁴, ale stejně jako v prvním případě i tady se informace o činnosti velmi obtížně dohledávají. Existence uskupení patřícímu k hnutí Hašomer je na jižní Moravě poměrně raritní – doménou tohoto hnutí byla zpočátku pouze Podkarpatská Rus a Slovensko. Na Moravě a pak v Čechách se jeho oddíly začaly objevovat až o deset let později. Víme nicméně, že židovský skautský oddíl v Břeclavi měl klubovnu kousek od synagogy v přízemí tehdejší židovské školy v Templové ulici číslo 10 (dnes je v této budově umístěn Lichtenštejnský dům), scházel se dvakrát týdně a členy byli kromě Hanuše Weigla, který tam přešel z Tchelet Lavan, jeho spolužáci a přátelé z břeclavské židovské obce, jako například Kurt a Hanuš Rogerovi, Hugo Schmitz, Egon Gold, Pavel Karpeles a další. Oddíl žil velmi aktivním životem, během schůzek byly vedeny diskuse o historii skautingu, o židovství, o sionismu jako národním hnutí bojujícím za sebeurčení Židů a podobně.

¹Jüdische Jugendblätter, roč. 1, č. 4, srpen 1921, s. 12

²Věstník Velvyslanectví České republiky v Tel Avivu č. 6/62, s. 6

³JUDr. Hanuš Zvi Weigl (1912 Břeclav – 2009 Tel Aviv) vyrůstal v německy mluvící rodině, navštěvoval židovskou školu v Břeclavi, vystudoval gymnázium tamtéž a poté absolvoval právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Byl členem několika sionistických organizací. V listopadu 1939 odjel do mandátní Palestiny, kde se zpočátku živil jako pianista a později jako právník. Kromě rodičů mu nacisté vyvraždili více než pětadesát členů rodiny. V pozdějších letech působil jako prezident Sdružení československých Židů v Izraeli (Hitachdut Jocei Českoslovakia), byl spoluorganizátorem světového sjezdu Židů pocházejících z Československa a spolupodílel se na vydání sborníku Českoslovenští Židé a jejich přínos státu Izrael. Ke svému moravanství se vždycky hlásil

⁴Hašomer, roč. 1, č. 4-5, červenec-srpen 1926, s. 20

Bývalá židovská škola, dnes Lichtenštejnský dům; v nízkém podlaží této budovy měli ve 20. letech minulého století klubovnu židovští skauti [fotoarchiv autorky]

Skauti ale neměli pouze teoretické přednášky. Chodili plavat k Dyji, jezdili na výlety po okolí, organizovali různé hry, orientační závody a podobné věci.⁵ Velkou oporou v těchto činnostech byl oddíl Hanušův otec Robert Weigl, který si z vídeňských studií údajně přivezl vzorné písmo a všechny vlastnosti účetního, ale obchodníkem v pravém slova smyslu nebyl:

„Miloval přírodu, hudbu, radil lidem v daňových věcech, ale kavárny se štítil. Byl členem německého pěveckého sboru, hrál v orchestru musikvereinu a v neděli nás vodil do přírody jako skauty. Měl plnovous a snad proto jednou na výletě na něho volali výrostci z druhé strany mýtiny „Hilsneru, Hilsneru!“ Tak jsem jako dítě poznal, co je antisemitismus.“⁶

Hnutí Hašomer Kadima na Slovensku zápasilo o existenci a postupně podléhalo tlaku agresivnějšího a více sionisticky zaměřeného Hašomer Hacair (Mladý strážce). Ohlas tohoto zápasu se v Břeclavi projevil tak, že zdejší uskupení Hašomer Kadima postupně přešlo na pozici Hašomer Hacair a pokračovalo dál v činnosti.

Břeclavský oddíl Hašomer Hacair, 1925 [soukromá sbírka Gertrudy Weiglové-Apte, Holon, Izrael]

⁵ Zpráva Gerty Apte (1918 Břeclav – 2021 Holon), sestry Hanuše Zvi Weigla, ve které vzpomínala na své vlastní, ale i Hanušovo mládí. Izrael, Holon, 21. 4. 2014

⁶Kachol Velavan, prosinec 2005, č.12, s. 7; Z paměti Hanuše Weigla

Jak šel čas, docházelo k dalším proměnám. Určitou vzpruhu zaznamenalo břeclavské sionistické mládežnické hnutí na podzim roku 1933, kdy zde byla založena místní pobočka Makabi Hacair (Mladý Makabejec)⁷. Podle vzpomínek Trudy Apte se židovské skautské hnutí s touto organizací sloučilo, ale na klasické skautské aktivity to nemělo žádný vliv⁸. Skautská činnost však začala být ve větší míře doplňována celou řadou sionistických podniků a akcí, a to vše trvalo až do obsazení Břeclavi německými vojsky v říjnu 1938. Vedoucím oddílu byl Rudolf Gold, ze studií z Brna domů do Břeclavi dojížděl tehdy ještě JUC. Hanuš Weigl a v dobovém tisku se objevují další jména aktivních členů Makabi Hacair jako například Ervín a Egon Goldovi, Ilsa a Truda Weiglovy, Bittner, bratři Auffärberovi, Kurt Weigl, Vogl, Juker, Apte a jiní. Židovská mládež měla nadále svou klubovnu v židovské škole, ale pro kulturní podniky předpokládající větší účast veřejnosti využívala služeb hotelu Bristol, kde židovský majitel Anton Auffärber⁹ vycházel potřebám nejrůznějších sionistických spolků vstříc.

*Oddíl Makabi Hacair v roce 1933 před židovskou školou, ve které byla klubovní místnost
[reprint ze Zpravodaje města Břeclavi, květen 2010Rad 05 10.indd (breclav.eu)]*

Nový oddíl se uvedl na scénu hned po vzniku, kdy v neděli 5. listopadu 1933 pozdravil nově jmenovaného břeclavského rabína doktora Lüpschütze¹⁰. Širší veřejnosti se představil o půl roku později ukázkou tzv. „Mluvených novin“, což bylo jakési čtené pásmo sestavené ze zpráv a novinek z židovského světa. Na konci srpna následujícího roku už si sionističtí mládežníci troufli na pořádání zahradní slavnosti; proběhla v místnostech a v zahradě zmíněného hotelu Bristol, nesla název „Noc v Tel Avivu“ a pořádána byla ve prospěch KKL (Keren Kajemet Lelsrael), tedy Židovského národního fondu, kterému byl zaslán výtěžek celé akce. Zahradka byla považována za autokar mířící do Izraele, jehož odjezd byl stanoven na osmou hodinu večerní, cestovním průvodcem byl Ervín Gold a účelem bylo představit obecnstvu tuto zemi ze všech možných pohledů. Velký úspěch zaznamenal sbor složený výhradně ze členů Makabi Hacair, který recitoval báseň německo-amerického autora Joachima Prinze¹¹ „Jeden národ – jedna země“. Bylo to první předvedení této básně v naší zemi

⁷ Židovské zprávy, roč. 16, č. 43, 10. 11. 1933, s. 5

⁸ Zpráva Gertudy Apte(1918 Břeclav – 2021 Holon), sestry Hanuše Zvi Weigla, ve které vzpomínala na své vlastní, ale i Hanušovo mládí. Izrael, Holon, 21. 4. 2014

⁹Antonín Auffärber (1885 Břeclav – 1944 Osvětim) otevřel hotel Bristol v roce 1928, v roce 1938 po okupaci Břeclavi německými vojsky uprchl do Podivína; aby zabránil konfiskaci, přepsal svůj podíl na J. Vojáčka, svého společníka. V roce 1943 byl internován v ghettu Terezín, poté transportován do Osvětimi, kde zahynul. Po válce budova hotelu sloužila potřebám Sboru národní bezpečnosti a ke svému původnímu účelu se vrátila roku 1965. V 90. letech byl hotel zprivatizován a přejmenován na Hotel Tereza. Od roku 2020 je objekt uzavřen [viz [Hotel Bristol v Břeclavi – Internetová encyklopedie Břeclavi \(breclavi.cz\)](https://www.breclav.eu/hotel-tereza)]

¹⁰ Židovské zprávy, roč. 16, č. 43, 10. 11. 1933, s. 5

¹¹Joachim Prinz (1902–1988), člen německého Blau-Weiss, byl svědkem bezprostředního nástupu Hitlera k moci a svědkem vzrůstající brutality nacistického režimu. V roce 1937 emigroval do Spojených států, kde působil jako rabín a spisovatel. Bojoval nejen za židovská, ale obecně také za občanská práva. Stal se významným

a v řadách obecnstva zanechalo mohutný dojem¹². Akce byla jednoznačným úspěchem – a další následovaly. Oddíl pořádal nejrůznější oslavy židovských svátků, například chanukové a purimové slavnosti pro děti, taneční zábavy pro dospělé, na kterých excelovala hudební skupina Ganef-boys (jehož duší a autorem několika písní z repertoáru byl Hanuš Weigl), pro širší veřejnost připravil v břeclavském kině Republika promítání prvního zvukového hebrejského filmu „Sabra“¹³ a vůbec – propagoval sionismus, jak jen to bylo možné.

Památník Svornosti na Smetanově nábřeží v Břeclavi, jehož odhalení se v roce 1934 zúčastnili také židovští skauti z oddílu Makabi Hacair.

[Reprint z článku Zdeňka Hynka, Blesk, 18. 3. 2017

[Pomník zničili rozlícení Němci ve jménu Hitlera, teď ho chce Břeclav obnovit | Blesk.cz](#)

Svou činnost ale skupina Makabi Hacair neomezovala jen na kulturní aktivity, spíše naopak. Výrazným způsobem se podílela na všeobecném dění v Břeclavi, v září roku 1934 se například účastnila slavnostního odhalení pomníku Svornosti¹⁴, někdy také nazývaného památníkem československého sjednocení, kam pozvala gdud¹⁵ Makabi Hacair z Hodonína¹⁶. Po slavnosti oba gdudim uspořádaly soutěž ve zpěvu a na makabejském hřišti proběhl volejbalový a fotbalový turnaj.

Nezanedbával se ani skauting: po ročním působení měl oddíl něco kolem třiceti členů, dostal novou vlajku a na setkání klíčových gdudim jihomoravské oblasti, hebrejsky nazývaném pegiša, se na jednání tzv. cofim bogrim, tedy dospělých skautů, rozhodlo, aby náčelnictvo galilu¹⁷ bylo přesunuto z Uherského Brodu do Břeclavi. Roš galilem, tedy oblastním vůdcem, byl na tomto setkání zvolen Břeclavák Kurt Weigl¹⁸. To všechno představovalo nezpochybnitelné úspěchy. Na oblastní úrovni spolupracovali Břeclaváci s oddíly Makabi Hacair z Hodonína, Mikulova, Uherského Brodu, Strážnice, Kyjova, Bzence, z nepřítli vzdáleného slovenského Holíče a s celou řadou dalších. Organizovali společná setkání a srazy, pořádali lehkotletické i jiné závody, jezdili na výpravy a na

sionistickým lídrem, byl viceprezidentem Světového židovského kongresu a aktivním členem Světové sionistické organizace

¹² Židovské zprávy, roč. 17, č. 35, 31. 8. 1934, s. 5

¹³ Židovské zprávy, roč. 17, č. 50, 14. 12. 1934, s. 7

¹⁴ Původní památník Svornosti byl na Smetanově nábřeží v Břeclavi postaven jednotou Svazu československé domobrany z Itálie v roce patnáctého výročí bojů o samostatnost s vojsky komunistické maďarské Republiky rad na hranicích jižního Slovenska. Odhalen byl 30. září 1934 a měl symbolizovat jednotu slovenského a českého národa. Dva dny poté, co v říjnu 1938 Břeclav obsadila německá vojska, byl tento památník místními Němci stržen a zlikvidován. Obnoven byl po osmdesáti letech péčí členů Klubu vojenské historie v Břeclavi v říjnu 2018

¹⁵ Gdud, množné číslo gdudim; z hebrejštiny skupina, oddíl

¹⁶ Židovské zprávy, roč. 17, č. 41, 12. 10. 1934, s. 6

¹⁷ Galilem se v hnutí Makabi Hacair nazývala určitá územně-správní oblastní jednotka představující zhruba velikost několika okresů či menšího kraje

¹⁸ Židovské zprávy, roč. 17, č. 40, 5. 10. 1934, s. 6

tábory – a v říjnu roku 1935 byl tento jihomoravský galil pojmenován po významném sionistickém vůdci v mandátní Palestině, filozofu, básníkovi a předním činovníku Židovské agentury Chaimu Arlosoroffovi¹⁹.

Podíleli se také na tzv. „Měsíci propagace“, celostátní akci pořádané vedením Makabi Hacair na podporu makabejské myšlenky. V jejím rámci bylo dohodnuto dozařadit řemeslnické dílny, které břeclavský oddíl vlastnil²⁰. Z toho lze vyvodit, že také břeclavští se v určitém smyslu připravovali na aliju a učili se dovednostem, které pak mohli uplatnit – a někteří z nich skutečně uplatnili – v Palestině. Víme také, že jedna z družin, v sionistických oddílech nazývaných kvucot²¹, nesla název Bar Kochba podle mýtického židovského hrdiny, který vedl povstání proti římské nadvládě.²²

Z mandátní Palestiny byli do různých zemí Evropy včetně Československa vysíláni takzvaní šlichim neboli emisaři, kteří u sionisticky zaměřené mládeže podporovali myšlenku odchodu do Erec Israel, Země izraelské. V listopadu 1937 gdud v Břeclavi navštívil šaliach David Rubinstein, který byl současně členem vedení Makabi Hacair, nazývaného Hanhala²³. Byla to velká událost – a dosvědčovala, že také někteří břeclavští členové se chystali opustit Československo. Nebylo divu. Na politickém nebi se rychle zatahovalo a zde v pohraničí plném Němců byla obava z rostoucího vlivu a moci nacistů ve vedlejších státech větší než kde jinde. Ještě v roce 1937 uspořádal jihomoravský galil Arlosoroff a v jeho rámci také břeclavský gdud Makabi Hacair několik důležitých akcí, v listopadu například seminář pro členy hnutí²⁴, v polovině roku příštího připravil pegiša pro skupiny z celé oblasti, zastoupeny byly gdudim z Břeclavi, Uherského Brodu a Hodonína v počtu stovky účastníků. Akce probíhala na tzv. „Makabiplatzu“, tj. hřišti patřícímu břeclavskému sportovnímu svazu Makabi, na programu byly skautské hry, sichot²⁵ a sichot vůdcovské²⁶.

*Břeclavští občané židovského původu vyhnání do tzv. Niemandslantu
[Městské muzeum a galerie Břeclav]*

Byla to velmi pravděpodobně jedna z posledních akcí pořádaných Břeclaváky, protože další informace o činnosti gdudu Makabi Hacair anebo galilu Arlosoroff se zatím dohledat nepodařilo. Události, které následovaly, se vzpírají jakémukoliv popisu. Po podepsání Mnichovské dohody zde proběhlo to, co ve větším měřítku známe ze sudetských oblastí, nikoliv však s menšími hrůzami: hromadný exodus obyvatel židovského původu do vnitrozemí. Ti, kteří odejít nemohli nebo nechtěli, byli v listopadu 1938 násilně odvečeni na novou státní hranici k Lanžhotu a Hruškám, do tzv. Niemandslantu, k místu zvanému „U kostické váhy“. Opakovala se tak

¹⁹Doar Hacořim [z hebr. Skautská pošta], oběžník pro skauty, číslo nevedeno, cca říjen 1935

²⁰Židovské zprávy, roč. 18, č. 39, 27. 9. 1935, s. 5

²¹kvuca, množné číslo kvucot; družina

²²Doar Hacořim [z hebr. Skautská pošta], oběžník pro skauty, číslo nevedeno, cca říjen 1935

²³Doar Tnuatenu, oběžník hnutí Makabi Hacair, roč. neveden, č. 3, listopad 1937, s. 8

²⁴Doar Tnuatenu, oběžník hnutí Makabi Hacair, roč. neveden, č. 3, listopad 1937, s. 5

²⁵Sicha, množné číslo sichot; z hebrejštiny rozhovor, diskuse, v přeneseném slova smyslu jednání

²⁶Doar Tnuatenu, oběžník hnutí Makabi Hacair, roč. neveden, č. 9, květen 1938, s. 27

situace známá ze Slovenska: také tam bylo židovské obyvatelstvo násilně vystěhováno do „země nikoho“, k novým hranicím s Maďarskem určeným tzv. První vídeňskou arbitráží²⁷.

Vyhánění židovského obyvatelstva jsem vždycky považovala za slovenskou „specialitu“ – ostatně Slovensko po odtržení od Čech bylo fašistickým státem, a tak jsem se ani moc nedivila. Když jsem pak díky PhDr. Aleně Káňové, někdejší ředitelce Městského muzea a galerie v Břeclavi, narazila na informace o tom, že cosi podobného se dělo také u nás na Slovákku, byl to pro mě obrovský otřes. Věděla jsem sice, že z velké části to má na svědomí místní německé obyvatelstvo podporované přítomností německého wehrmachtu, šok proto ale nebyl o nic menší. Nějak mi to nešlo dohromady s mírumilovnou krajinou mého dětství... Později jsem při svých cestách do Izraele narazila na příslušníky rodiny Weiglových, doktora Hanuše Zvi Weigla a jeho sestru Gertrudu Weiglovou-Apte – a na základě jejich vzpomínek si mnohé ujasnila.

„Došlo k tomu, že wehrmacht Břeclav obsadil spolu se Sudety. To už se nikomu nelíbilo, ale co se dalo dělat. Němci řekli: Břeclav patří k Sudetům. A když patří k Sudetům, tak vyženeme všechny Židy. Tatínka v noci vzali a zavřeli ho. Já do dnešního dne vím, kdo ho zavřel. Ten člověk už nežije. Byli tam taky moji strýcové. Ve špíně a v blátě kdesi spali... Bratrovi se nakonec podařilo tatínka vyreklamovat²⁸.“

Trudě i Hanušovi Weiglovým se podařilo okleštěnou republiku na poslední chvíli opustit a válku přežili v mandátní Palestině. Když pak v květnu 1945 nastalo „sčítání škod“, řečeno suchým, nezúčastněným jazykem, zjistili, že z celé rozvětvené rodiny mnoho členů nepřežilo. Zbývalo sečíst jak mrtvé kamarády, tak hledat přeživší z obou břeclavských skautských sionistických oddílů. Neznáme všechna jména členů anebo příznivců, známe pouze některá; uvádím ta, o kterých se podařilo zjistit alespoň zlomek informací.

Mezi činovníky skupiny břeclavské MakabiHacair se objevuje jméno chavera²⁹ **Apte**. Je to sice pouhá hypotéza, ale lze se domnívat, že zmíněný chaver holocaust přežil – a v Zemi izraelské se později oženil s Gertrudou Weiglovou.

*Hotel Bristol v Břeclavi, 1929
[reprint ze stránek HOTEL BRISTOL Pozemek, na...
- Mladí a Neklidní Břeclav | Facebook]*

*Současná podoba budovy hotelu Bristol
[fotoarchiv autorky]*

²⁷ Dne 2. 11. 1938 během tzv. První vídeňské arbitráže bylo rozhodnuto o odstoupení části území jižního a východního Slovenska (cca 12 000 km²) ve prospěch Maďarska. Dva dny poté následovalo rozhodnutí slovenské vlády o vyhnání části židovského obyvatelstva do tzv. území nikoho v novém pohraničí

²⁸ Rozhovor autorky s Gertrudou Weiglovou-Apte, 1. 11. 2016, Holon, Izrael

²⁹ Chaver, množné číslo chaverim; z hebrejštiny kamarád, přítel nebo člen určitého spolku či organizace

Majitel hotelu Bristol **Antonín Auffärber**(30. 9. 1885 – 23. 10. 1944), který štědře sponzoroval a podporoval aktivity oddílu Makabi Hacair a ochotně dával k dispozici pro různé kulturní podniky hotelové prostory, byl v lednu roku 1943 internován v Terezíně a poté transportován do Osvětimi, kde byl v říjnu 1944 zavražděn.

Jeho syn **Valtr Auffärber**(19. 8. 1914 – 23. 10. 1944) byl pravděpodobně členem oddílu Hašomer Hacair a ve 30. letech pak jeho jméno najdeme mezi činovníky oddílu Makabi Hacair. Absolvoval lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a v roce 1938 ještě stihl odpromovat, takže mu byl udělen titul MUDr. Z Brna byl deportován 27. 5. 1942 transportem Aaa-7 do Terezína a odtud 23. 10. 1944 do Osvětimi, kde zahynul.

Po válce se v tisku objevil inzerát tohoto znění: „*Kto by niečo vedel o dr. Walterovi Auffärberovi, posledne bytom v Brne, Dalimilova ulica, deportovanom z Terezína transportom č. EP 1202 do Oswietima, a jeho otcovi Antonínovi, posledne bytom v Podivíne, deportovanom tiež do Oswietima, nech mne láskavo podá zprávu na adresu: Štefania Helfgottová, rodená Auffärberová, Bratislava, Fučíkova ulica 22/a.*“ Valtrova sestra **Štefanie** se tímto způsobem pokoušela zjistit osud svých nejbližších. Pátrání nikam nevedlo, respektive vedlo do Osvětimi a odtud až na výjimky prakticky neexistovaly únikové cesty...

Ke jménu **Bittner** můžeme poznamenat pouze to, že jmenovaný byl členem oddílu MakabiHacair v Břeclavi.

Dalším činovníkem břevclavského oddílu Makabi Hacair byl **Egon Gold**, v dětství člen skupiny Hašomer, který stejně jako řada jeho židovských kamarádů přešel do nově vzniklé formace. Před léty vycházely na pokračování v časopise Kachol Velavan, periodiku brněnské židovské komunity, vzpomínky Hanuše Weigla, ve kterých si v subkapitole „Práva v poušti“ k osobě Egona Golda můžeme přečíst toto: „*Když jsem se z Evropy vrátil v roce 1951 – co agent se značně vystydou vodou, svěřil jsem svému mentorovi z mládí a bratraci, též advokátovi, Egonu Goldovi, že mě v Itálii na železničních stanicích hlasatelky tak nadchly, že se chci učit italsky. Egon přežil holocaust, přišel v roce 1949 a přidal se k malé továrně na výrobu barev, která právě vyhořela. „Co by ses učil italsky, dejme se raději na advokacii.“ Tak jsme začali v soukromém kurzu doktora Luxe. Poněvadž jsme byli dva, dělali jsme právní vědu nahlas. Egon bydlil v Holonu na předměstí Tel Avivu, založeném bývalým čs. poslancem doktorem Chaimem Kugelem. Za jeho domkem už byla poušť. Celý rok jsme každé ráno šlapali po dunách a mohli se podle libosti překřikovat obzřivými předpisy meže, tureckého občanského práva nebo anglickým obchodním právem. Hlasité učení se osvědčilo. Koncem roku 1953 jsme měli těch osm zkoušek za sebou, licenci v kapse a 1. ledna 1954 jsme otevřeli společně kancelář na velmi dobrém místě, kde se nachází do dneška.*“³⁰

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že Egon Gold válku přežil a úspěšně se etabloval v Izraeli.

Členy oddílů Hašomer i Makabi Hacair byli **Ralf Gold** a **Rudolf Gold**. Je možné, že jde o jednu osobu psanou různými způsoby. K těmto jménům se bohužel nepodařilo dohledat další informace, stejně jako ke členu obou oddílů **Ervinu Goldovi**.

Dalším jménem, respektive příjmením objevujícím se v seznamu členů je Juker. Mohlo jít o **Bedřicha Jukera** (1912), absolventa břevclavského gymnázia ve školním roce 1924-25 a kormidelníka závodního družstva zdejšího Slováckého veslařského klubu. Žádné další informace zatím k dispozici nemáme.

³⁰Kachol Velavan, duben 2006, č.4, s. 9; Z paměti Hanuše Weigla

Stejně tak nejsou informace ke jménu **Pavel Karpeles**, který byl pravděpodobně členem jak oddílu Hašomer, tak Makabi Hacair.

Mezi nejmladší členy břevlavského Makabi Hacair patřila v polovině třicátých let **Ilsa Nassauová**. Byla pohybově nadaná a s velkým úspěchem vystupovala na různých kulturních akcích pořádaných Mladými makabejci³¹. Zda své nadání mohla uplatnit i v dospělosti nevíme, protože o jejím dalším životě není známo vůbec nic.

Ve zprávě Gertrudy Weiglové z dubna 2014³² najdeme jména bratrů **Hanuše** (6. 9. 1908 – 23. 4. 1942) a **Kurta Rogerových** (4. 5. 1907 – 23. 4. 1942). Bratři Rogerovi odjeli v dubnu 1942 transportem Ai z Brna do Terezína, poté byli transportováni do vyhlazovacího tábora v Lublinu a tam zavražděni. Víme, že oba byli členy oddílu Hašomer. Kurt Roger ve svazovém časopise téhož jména publikoval v roce 1926 článek vztahující se ke čtvrtému bodu skautského zákona „Hašomer hu ach lešomrim“ (Šomer je bratrem každého šomera)³³. Je to jediná skautská stopa, která nám po něm zůstala.

Ve zmíněné zprávě Gertrudy Weiglové se objevuje také jméno **Hugo Schmitz**. Ani o něm nemáme žádné zprávy a informace.

Dalším členem MakabiHacair byl jistý **Vogl**, který pravděpodobně patřil k vůdcovskému kádru tohoto oddílu. V každém případě ale byl hudebníkem v již zmíněné hudební skupině založené Mladými Makabejci Ganef-boys³⁴. Další informace zatím dohledány nebyly.

*Gertruda Weiglová-Apte, listopad 2016
[fotoarchiv autorky]*

Gertruda Weiglová-Apte, kterou jsem měla čest osobně poznat a několikrát jsem ji navštívila, stihla – jak už bylo řečeno – odejít do Země izraelské ještě před válkou. Prožila plný a bohatý život, ale se ztrátou svých nejbližších se nikdy nesmířila. Zemřela v Izraeli v pozhnaném věku sta a tří let. Měla jsem ji moc ráda. Jejeho bratra, doktora práv Hanuše Zvi Weigla jsem bohužel naživu nezastihla.

³¹Židovské zprávy, roč. 17, č. 35, 31. 8. 1934, s. 5

³²Zpráva Gertrudy Apte (1918 Břeclav – 2021 Holon), sestry Hanuše Zvi Weigla, ve které vzpomínala na své vlastní, ale i Hanušovo mládí. Izrael, Holon, 21. 4. 2014

³³Hašomer, roč. 1, č. 9, 15. 12. 1926, s. 4

³⁴Židovské zprávy, roč. 17, č. 35, 31. 8. 1934, s. 5

*Ilsa Weiglová v roce 1945
[soukromá sbírka Michaela Laxe, Tel Aviv, Izrael]*

V dobovém tisku najdeme jméno **Ilsy Weiglové**³⁵ (provdané Auffärberové a po válce pak Laxové), která byla sestřenicí Gertrudy Weiglové-Apte a Hanuše Zvi Weigla. Ilsa se sice narodila v Brně, ale vyrůstala v Břeclavi a s ohledem na vazby a zájmy rodinných příslušníků se členství ve skupině Makabi Hacair přímo nabízelo. Po obsazení Břeclavi německými vojsky v roce 1938 utekla do Brna, odkud byla po čase transportována do terezínského ghetta; Ilsa kromě Terezína prošla Osvětímí (kde se stala nedobrovolnou účastnicí Mengeleho pokusného „programu“, ze kterého si odnesla celoživotní zdravotní handicap) a koncentrákem v Öderanu, kam byla poslána na práci a odkud se s pochodem smrti dostala ve značně zuboženém stavu nazpět do Terezína. Do Brna se vrátila úplně sama. Holocaust nepřežil její manžel (kterým byl JUDr. Valtr Auffärber), rodiče ani sestra. Po válce se znovu vdala a v říjnu roku 1968 odešla s celou rodinou do Izraele.³⁶

*Kenotaf rodiny Weiglovy a JUDr. Valtra Auffärbera, prvního manžela Ilsy Weiglové
[Kenotaf rodina Weiglova a kenotaf Valtr Auffärber | Spolek pro vojenská pietní místa (vets.cz)]*

Mezi členy oddílu Mladých makabejců se objevuje jméno **Kurt Weigl**. O jeho nositeli zatím mnoho informací nemáme, víme jen, že v roce 1934 byl zvolen župním náčelníkem jihomoravského galilu, pod který z hlediska celostátního organizačního členění MakabiHacair spadal oddíl v Břeclavi.

³⁵Židovské zprávy, roč. 17, č. 33, 17. 8. 1934, s. 3

³⁶Rozhovor autorky s Michaelem Laxem, synem Ilsy Laxové, 14. 3. 2017, Tel Aviv, Izrael

Matka Hanuše a Trudy Weiglových **Markéta** (12. 9. 1884 – 25. 4. 1942) odjela transportem U, číslo 230 z Brna do Terezína 28. 1. 1942. 25. 4. téhož roku pokračovala transportem An, č. 404 do Varšavy, kde byla zavražděna.

Stejnými transporty byl do Terezína (pod číslem 231) a do Varšavy (pod číslem 405) odeslán její manžel **Robert Weigl** (27. 1. 1877 – 25. 4. 1942), zakladatel a podporovatel břevclavského oddílu Hašomer. Také on byl ve Varšavě zavražděn.

Tady seznam jmen končí. Některá z nich uvedla paní Gertruda Weiglová-Apte ve zmíněné zprávě z roku 2014, jiná jsem dohledala v dobovém tisku, oběžnících hnutí Makabi Hacaír a dalších zdrojích, je ale jasné, že seznam v žádném případě není kompletní.

Po válce nedošlo k pokusu o obnovení činnosti oddílu Mladých makabejců; přežilo jen málo břevclavských Židů a znovu se ukázala pravdivost úsloví „Zisschverzusein a Yid“, které přeloženo z jidiš mluví o tom, že není snadné být Židem... Někteří zůstali, ale většina přeživších postupně odcházela, aby se pokusila vytvořit stát těch, které nikdo nechce, protože po všech krveprolitích, na jejichž konci stál holocaust, pochopili a přijali za svou filozofii zakladatele sionismu Theodora Herzla. Ten ji na konci života shrnul takto: „Když stojíš za plotem a nemůžeš ho podlézt, nezbyvá ti než ho přeskochit. Dvacet století se snažíme ten plot podlézt. Nenechají nás. Tak ho teď přeskochíme.“

Rozepsáno v září 2023 na jižní Moravě v rodné vesnici Sedlec, dokončeno v Praze v listopadu téhož roku, měsíc poté, co do Izraele vtrhly hordy zdivočelých Palestinců a předvedly svou středověkou náturu činy, které nemají v dějinách moderního Izraele obdoby. Vzpomněla jsem si na slova někdejšího prezidenta Miloše Zemana, který řekl: Pokud zradíme Izrael, zradíme sami sebe. Jsem ráda, že moje země Izrael nezradila, že stojí po jeho boku a že – slovy dalšího politického představitele, premiéra Petra Fialy – Česká republika chce být izraelským hlasem v Evropě. Kéž by tomu tak skutečně bylo.